

LA DEVANTERA

QUINZENARI CATALANISTA

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: ASOCIACIÓ POPULAR CATALANISTA; ESCUDILLERS BLANCHS, 8, 1er

LO QUE VOLEM

«Volem la llengua catalana ab caràcter oficial y que sian catalans tots los que a Catalunya desempenyin càrrecs públics: volem Corts catalanes, no sols per estabuir nostre dret y lleys civils, sinó tot lo que 's refereixi a la organizació interior de nostra terra; volem que catalans sian los jutges y magistrats, y que dintre de Catalunya 's fallin en última instancia 'ls pleys y causas: volem ser arbitres de nostra administració, fixant ab entera llibertat las contribucions d'impostos, y volem en fi, la facultat de poder contribuir a la formació del exercit espanyol, per medi de voluntaris ó diners, suprimint en absolut las quintas y llevas en massa, y estabuint que la reserva regional forsores presti servey tant sols dintre de Catalunya.» (Del manifest de la «Unió Catalanista» de 16 de Mars de 1897).

La nostre baixa de la Unió Catalanista

Hem rebut un ofici de la Unió Catalanista comunicantnos, amb sentiment, l'acort pres en l'últim Concell de representants de donarnos de baixa de las llistas d'entitats adheridas.

Si prescindim del dó de l'inopertunitat de portar á cap la baixa en uns moments crítics pera la Unió Catalanista, y considerem aisladament l'acort, hem de confessar amb tota noblesa, que 'l'trovem molt natural y lògich. Es mes: tácítament ens han vingut á donar la rahó ja que al rebutjarnos del seu costat demostran las diferencias de criteri que 'ns separan als uns dels altres; diferencias que s'han exteriorisat en variadas ocasiones y que s'han manifestat en llochs diferents, y que molts pretenian disfressar amb el nom de personalismes, amb la sana intenció de amagar en tot lo possible un cambi suferit dintre de la Unió Catalanista.

També hu sentim nosaltres, potser mes qu'ells, perque al cap y á la fi dintre de la Unió habíam lluytat sempre y amb ella ens habíam enfortit en nostres idees; y cuan en días de perill pera 'l'catalanisme, alguns dels que avuy la tenen dubtavan, y d'altres d'ells, dormían la son dels justos, nosaltres, la majoria dels apartats avuy, sapiguérem arrancar-la de las mans dels qui, per quatre miserables promesas, se l'haurían venguda, enlairaant amb nostre esforç l'idea y privant que morís l'única esperança de las reivindicacions patrias.

Com no hem de sentirho, si molts dels que avuy ne forman part, son carn de la nostre carn y sang de nostres venas! Tenim sentiment perque allí ens hi queda, per mes que vosaltres no hu volgheu, un tros d'ànima nostre, concretada en tots aquells que hi entraren llegend aquestas planas, que deyan lo mateix que diem are, ó escoltan nostres paraulas que eran las mateixas que avuy els prediquem. Ens hi queda, tan si voleu com no, part del nostre esperit, gastat en una colla d'anys de lluyta y de ferma propaganda; hi queda, en fi, el recort d'haver sostingut sempre las mateixas idees, amb sinceritat y noblesa.

Y mes tristes y mes sentiments ens ocasiona al considerar que abandonats aquets fruits, qu'en part son nostres, al impuls de las corrents impetuosas de la política corruptora, no aprofitaran á la terra catalana perdentse aixís un trevall que ha costat, á uns y altres anys y mes anys de sacrificis.

Mes amb tot; el sentiment de que estem possehits, y no d'are sino de molt avans, no ha sigut prou pera farnos dubtar ni un sol moment respecte al camí que hem de seguir, y que seguirem com hem seguit fins avuy día, dintre ó fora de la Unió, siguem poch ó si guem molt. No las predicarem ni las aconsellarem may aquestas unions d'elements heterogenis, com tampoch transigirem en donar com á veritables, ridicolas parodias de catalanisme.

En principis, serem sempre radicalíssims no permeten que, per oportunisme ó per altres excusas, se abandoni ni un sol instant nostre programa. Y no tan sols no l'abandonarem sino que considerem com á catala-

nistas falsos als que hu intentin, perque entenem que qui sembra confusions y aconcella jurturas amb gent de tan pochos escrupols es tan culpable com els mateixos autors de las claudicacions.

No n'hi ha prou amb no abandonar el programa, es precis senyalar als que l'abandonan á fi y efecte de orientar als que no n'estan. Y la Unió Catalanista, no tan sols no ha fet aixó, sino que ha procurat confondre tan com ha pogut, dient en molts ocasiones qu'entre ells y els regionalistas no hi habian diferencias. Sempre que aixó 's repeteixi combatem amb totas las nostres forsas á la Unió Catalanista per alta que sigui y per mes que l'hi pesi.

Y en cuestió de procediment tenim nostre criteri prou definit, criteri que no contradiu en res els acorts de Tarrassa. Com de fet: nosaltres d'aquets medis no 'n farem may us ni els aconsellarem may als nostres compatriotes perque com ja hem dit en molts ocasiones desde aquestas planas els trovem exposats á grans perills pera la nostre causa, empero reconeixem com no podem menos y com sempre hem fet, el dret indiscutible de utilizarlos tal com marcan las Bases de Tarrassa respectarem á tots aquells que á n'ellas s'atenguin y s'atenguin també á todas las lleys de moralitat y d'honradesa que sense esser escritas en cap Assemblée ha d'observar tot home digne.

Per aquets sempre tindrem el respecte que mereixen els equivocats de bona fe. Mes per aquells que aprofitant l'ocasió predican lo que no creuen, fentse, en periodos electorals, partidaris de lo que fins ignoran; per ells que á l'hora de las elecciones pactan ó se uneixen amb elements estranys ó acceptan tots els medis per bruts que siguin mentres ells creguin que 'ls ha de donar el triomf, per tots aquets, tindrem sempre paraulas de censura encare que s'anomenin catalanistas.

Aquet es el nostre modo de pensar, aquet es el nostre criteri, criteri exposat en un Concell General y que la Unió Catalanista enlluernada per la vanitat d'un aspirant á diputat no volgué acceptar negantnos el dret de senyalar els perills que las elecciones poden portarnos y obligantnos á mirar amb simpatia els actes d'uns regionalistas que no tenen altre nort polítich que un pañell á quatre venes.

Vosaltres hu heu volgut, vostre es la culpa.

Y amb la dignitat que dona el convenciment d'idees, hem de repetirvos una vegada mes que sentim y ens apena, molt lo que ha passat, pero avans que vosaltres hi ha la nostre conciencia y amb ella volem estar be per sobre de tot y contre tothom.

Revolució de cervells es lo que falta

A tasca educadora que l'moviment nacionalista catalá exerceix dintre de Catalunya es prova evidentíssima de la virtualitat de nostres idees; un moviment purament polítich no tindria influencia en manifestacions tan internes com es la

educació. Per aquet motiu s'ha dit amb molta rahó que 'l'catalanisme es un moviment polítich y social complet de nostre poble, y com á consecuencia lògica ha d'intervenir en tots aquells actes de la vida, per intims que siguin, hont l'esperit catalá dongui senyals de vida.

Empero aquesta influencia educadora, que avuy comensa á donar mostrars vitals, l'intervenció del catalanisme dintre de lo mes íntim de la conciencia catalana, ha de ferse, no substituhin el formulisme rutinari castellá per un formulisme rutinari en catalá, sino que hem de procurar que fins á n'els mes petits detalls desapareguin els motllos vells y enderrerrits que, portats d'Espanya, avuy se utilizan.

Al dir aixó me refereixo principalment á la creació d'escolas catalanas de primeras lletras. Efectivament: l'extensió del catalanisme ha fet que 's pensés en utilizar com á gran medi de propagació de nostres ideals l'establiment d'escolas catalanas á fi y efecte, no sols de donar á conèixer nostre hermosa llengua si no que á la vegada siguin llochs hont s'hi prepari la renaixensa de Catalunya portant per base una major cultura y educació.

Are bé: l'instalació de aquestas escolas s'ha començat á fer y, amb tot y que son molt d'aplaudir els esforços y sacrificis fets, me sembla que avuy per avuy no responen ni de molt al seu verdader valor. Naturalment que á falta d'altre cosa bonas son ells; ja compremem també que avuy no 's disposa de grans medis, com també ens fem carrech que 'l'desarrollo complet de lo que mes endevant exposaré no es cosa de quatre dias, empero no será per demés—tot agrahtint lo que hi ha establert—que exposem, pera cuan sigui hora, la verdadera missió de las escolas catalanas.

Comensarem dien que els medis tots que 'l'catalanisme utilisi pera lograr la educació de las novas generacions han d'esser essencialment revolucionaris y han de dirigirse, molt especialment a destruir tot lo fins are establert. No n'hi ha prou en ensenyar en catalá si no que 's precis fer ó crear un ensenyansa a la catalana. Una escola enmirallada en las escolas que avuy hi han será sempre un lloch de poca educació per no dir d'embutiment ó petrificació d'inteligencias. Substituir la llengua qu'en ella 's parli per la llengua que 'l'poble ha de parlar, complirà si es vol una part de la educació empero no las complirà ni de molt totes. Es mes: podem assegurar que complirà tan sols la part mes mínima d'educació perque no lograrà altre cosa que estrafar la fesomia nacional catalana, posar un postis á l'ànima de Catalunya.

Una escola catalana instalada en llochs esquitats y amb salas de poca capacitat respiratoria, situada en carrers estrets y casas engolfadas, sense patis ni jardins d'esbarjo, sense aire y sense llum, hont els infants han de passarhi la major part d'horas del día, y que per lo tant es aquell medi de grandiosa influencia pera 'l'seu desarrollo físich; una escola dirigida per mestres que's moren de gana, ó passen miseria, y qu'en las horas d'estudi, pensan mes amb las necessitats de la familia y las tribulacions que la pobresa porta, que no amb la trascendentalissima feyna que l'hi está encomenada;

LA OPINIO

amb uns auxiliars que amb prou feynas saben de lletra y menos d' ensenyar-ne, y que guanyan un sou mes petit que 'l de un guarda municipal; amb un material d' ensenyansa vell, rutinari y encare esquitit sempre; amb uns llibres sense idea, ó amb idees estantissas; amb una moral encarcerada y amb una aritmética purament teórica; amb manuscrits petits, mitjans y grossos plens de motllos de redaccions cursis y que de res han de servirlos; amb *juanjitos* y altres historietes de *niños malos* y de *niños buenos*; amb nocions científicas plenas de definicions incomprensibles; tot sense un borrall d' ensenyansa práctica; tot apartantse sempre de la realitat de la vida; tot dit y redactat amb termes que la major part de vegades no arriban al tendre cervell d' una criatura: una escola en aquestes condicions instalada, no será may una escola catalana, será tan sols una escola castellana hon si parla en català.

S' ha d' edificar sobre fonaments nous, s' ha de produhir una verdadera revolució en las inteligencias, y el fonament d' aquestes ens el donan en las escuelas de primeras letras; cal donchs per aquí comensar la feyna.

Aceptar l' actual patró d' escolas fora igual, que admetre a n' el terror artístich, per exemple, com a música catalana las coblas del *género chico* traduïdas a la nostre llengua; ó en l' ordre polítich una organisció disciplinada y amb *ilustre jefe*, ó unas eleccions guanyadas amb tupidadas.

Ja hem dit que aixó no es cosa de un dia, sino de molts, emperó es precis tenirho molt present, pera que no 'ns enganyem á nosaltres mateixos pensantnos que las actuals escolas compleixen el ver objectiu que, com tothom sab, no es altre que preparar la resurrecció de la patria fonamentada en la cultura y ilustració que ha de tenir tot poble que aspiri á esser lliure.

Es una vulgaritat dir que aquesta ensenyansa no hem de buscarla en la mida que 'ns ofereixen las escuelas d' Espanya, sino que hem de aprendre-la en aquells païssos hon el progrés y la civilisació ha arrelat y ahon el mestre d' estudi es respectat y atés de tothom y ahon pera aquesta mena de càrrecs se buscan suficientment retribuïts, á personas il·lustradísimas y de criteri, convensuts com están de que el mestre de primeras letras es qui amb son treball elabora el bienestar y la riqueza moral y material dels pobles.

En consecuencia, tinguem ben present la trascendencia de las escuelas y fem tots els possibles pera que essent catalanas de soca y de arrel, fassin una generació sana de cos y forta d' esperit.

Un elector deya un dia: deume els ajuntaments de Catalunya y amb poch temps implantaré las mevas ideas.

Y nosaltres podem dir amb mes rahó: DEIXEMOS POSAR BONS MESTRES D' ESTUDI Y AMB EL TEMPS QUE 'S NECESSITA, CATALUNYA GUANYA EL PLET.

J. MALLOFRE

IA TREBALLAR!

A hem passat l' istiu, y 'l nostre cos se refa d' aquella mena d' ensòpiment ó mandra que tothom experimenta en els mesos de l' estació calurosa. En arribant al mes d' octubre, quan ja no queden estiujeants a fora, sembla que 'l mon cambi: totes les activitats reneixen; els pagesos se preparen pels conreus, les societats reprehen llurs tasques, y 'ls centres d' ensenyansa inauguren el nou curs d' estudis. Les vetlles, que comencen a ésser llargues y ja no son apropiades pera anar a pendre la fresca, conviden á ocuparse en alguna feyneta a casa després de les hores de treball ordinari que s' ha fet durant el dia. Tot sembla que 'ns digui: «ja n' hi ha prou de dormir; qué feu parats?»

Y sortíem que 'l temperament de la rassa catalana es el de l' activitat, puig si no fos el treball de Catalunya qué seria d' Espanya? Així es que als catalans no cal aconsellarlos que treballin, perque aixó sería quasi un insult o una frase ofensiva. No cal recomanar que treballin, pero lo que sí s' pot fer present es que hi ha certes feynes inútils que no caldría escarssarshi, y en cambi n' hi ha d' altres de molt convenients que resten oblidades.

Aquet punt es el que ara aném á tocar. Ens dirigim comunlament a tots els catalans que sápiguen escriure, y molt particularment a les societats catalanistes.

Quina feyna reprehen aqueixes entitats? Deixant de banda 'ls entreteniments de política (ab los quals hi estém renyits) es admirable la lleigor que sembren els centres artístichs y 'ls núcleus excursionistes. Pero com que no tots els catalanistes fan excursions ni s' dediquen a la música, bo és indicarlshi una altra feyneta ben útil ensemps que fàcil, puig ens trovem a cada pas ab companys que 'ns surten amb aquesta cantarella: «jo l' estimo molt Catalunya; si estigués en la meva ma treballar per la seva emancipació, ho faria de molt bona gana.» Aixó pla! Que diguin aqueixos companys apreciables, si es que parlen ab lo cor a la ma: ¿per aventura l' emancipació de la terra no ha de comensar per l' emancipació del llenguatge? Aquí teniu, donchs, la feyna senyalada. La purificació de nostra llengua y consegüent neteja de castellanismes que la dominen es la primera feyna a que s' ha de dedicar lo catalanisme. Dirán que es feyna especial dels filòlegs, so es ver; mes seguint el plan ideat pel eruditísim doctor Alcover, hi poden colaborar, y no pas poch, totes les classes de la societat catalana. ¿No hen llegit encara la *Lletra de conit*? Donchs ¿qué feu, parats? Si tothom l' hauria de sebre ja de memoria!

La feyna d' omplenar cédules pel Diccionari no pot ésser mes senzilla, fins per les persones que no tenen coneixements filològichs. Miréu si es senzilla, que no mes cal seguir cinch regles essencials: 1.ª tenir amanits els papers tallats a la mida, que es la de 1/8 part de mitj full de paper de barba; 2.ª escriure ab lletra ben clara y tal com se pronuncia una paraula en la part esquerra y bastant amunt de la cédula; 3.ª per no amohinar-se en redactar la definició, n' hi ha prou en escriure seguidament una frase qualsevol, en que intervingui aqueixa paraula, á fi de que 's veji clar el sentit o l' acceptió en que 's pren el mot; 4.ª assota d' aquesta frase s' hi posa la població o comarca en que s' ha sentit dir, o be l' indicació de la plana o capítol del text hon s' ha trobat escrita; y 5.ª en l' angle inferior esquer, hi ha d' anar el número que correspón al colaborador, qual número 'l senyalará 'l doctor Alcover demanantlo previamente a qualsevol corresponçal.

Aquestes son les regles mes essencials que deuen seguirse pera que sigui armónica la feyna de tots els colaboradors. No cal dir que 'ls mes il·lustrats hi poden afegir les notes y observacions que creguin oportunes, y que a fi de que 'l treball estigui ben organiscat convé que cadascú s' encarregui d' una o varies seccions, per exemple, que reculli 'ls termes propis de la professió a que s' dedica, o de la materia que mes domina.

Ja veyéu si es senzilla y bonica aqueixa tasca. ¿Qui no tindrà un parell de minuts cada dia pera dedicarshi? ¿Qui no omplirà unes quantes cédulas per passar les llargues vetlles del hivern? Y aquet treball tant petit realisat per molts treballadors será enviat a la secretaria de Mallorca, y allà les repassaran colocantles pel ordre convenient, y després passarán a les comissions de filòlegs, que en vista dels datos y observacions que presentin aqueixos paperets preciosos formularán les respectives definicions, y un cop s' hagi repassat be la feyna, comprovant lo d'uptés, triant lo bo y apartant lo dolent, se publicarà 'l gran Diccionari de nostra estimada llengua, sencer, fet ab conciencia, molt superior a tot lo que s' ha vist fins ara, y lo que será mes admirable, fet ab la cooperació de tots els catalans.

L' aparició d' aquesta obra monumental será sens dupte l' entrada triunfal de nostra Patria en el camp de les reivindicacions nacionalistes: haurém reivindicat nostra llengua.

No sentiu una satisfacció íntima, senyors colaboradors, de fer un acte tan patriótic? Els qui encara no han comensat a treballarhi, que ho provin, que també la sentirán aquesta satisfacció tant pura y honrada. Tots aquells qui desitjen de bon de veres treballar per la dignificació de Catalunya, que treballin poch o molt pel Diccionari ¡tant poch que costa! que no oblidin que pera construir un edifici son necessaris molts grans de sorra.

Ala, donchs, catalans y societats catalanistes, deixuevos d' entreteniments de política, que no han de dur cap profit a la Patria, y en cambi posém cadascú nostre granet de sorra al edifici que s' está construint baix l' encertada direcció de l' arquitecte Mossen Alcover.

BONAVENTURA RIERA.

Aproposit dels darrers escandols del Congrés la major part de la premsa d' aquets dias ha vingut fent escarfallas del parlamentarisme. A igual nota es veyá ressaltar en las conversas dels que s' ocupavan en aquets assumptes, y aquell que no fes com en Nocedal que tot dihent que abomina del sistema demostra trobarse dins el Parlament com el peix á n' el aygua, y no conegué gayre el caràcter de la gent d' Espanya, creuria que aquesta ha obert els ulls á la rahó al veure ab tota sa nuesa lo que pot donar de si la gent que per son càrrech deuria ser model en tots els ordres de la vida.

Si no sabés que aquí es el país dels desmemoriats potser s' alegraria de la sessió permanent pensant que el país es recordaria de las infinitas tonterias que s' digueren per arribar á que els taquígrafos omplissin 4.623 fullas y sabria en el pervindre á que aténdres respecte á subjectes que saben tant be abusar de la paraula. Espanya es un país de xerrayres, sentíreu cada dos per tres á dir y lo que calen á las nacions son fets, ningú es preocupa de aixecar el nostre crèdit, els problemas economichs es tenen oblidats y deuen discutirse depressa y corrent per que s' han emportat tot el temps els debats de política menuda y es poden fixar tot el que precisament quant están aqueixos entaulats es quant hi ha empentas per assistir á las tribunas quant se lleigeixen ab delectació las ressenyas dels diaris y en cambi cassi ningú hi passa els ulls y está buyt el Congrés de diputats y de públich quant d' aquelles cuestiones economichs ó de problemas de trascendencia es tracta.

Vol dir tot aixó, y no cal ser gayre pensador per veureho, que el país que fa ó que consent els diputats y senadors que tenim no está pas á gayre mes alsada que ells y que totes aquestas jeremiadas ab que han vingut aquets dias els periodichs prenent reflexar una opinió del país que treballa presentanlo com á allunyat dels que governan ó pretenen governar no passa de ser una de tantas maneras de escriure sobre las cuestiones d' actualitat semblant que s' ha pensat molt en ellas mes sense apartarse del istil sentencios que es el mes cómodo per surtirse del pas sense haber d' enfondir gayre.

Algun diari ha fet notar que pels voltants del Congrés no s' han vist els grupos y animació que en altres ocasions haurian produhit las disputas de marmaneyera dels diputats y en tretu la consecuencia de que la opinió del país está divorciada del element parlamentari, y em sembla que hauria sigut mes exacte s' hagués assegurat que aquella no 'existia. La gent sent curiositat per lo que passa á las Corts com s' interessa per sapiguer si guanya el toro ó el tigre en la lluyta entre ells entaulada pero com s' ha tornat comodona y per cinch centims els rotatius explican amatenes y per pessas menudas tot lo que passa no s' pren la molestia d' anar aguantar á peu det horas y horas per satisfacer no mes que sa curiositat y espera lleixirho tot prenent café y disputant ab els companys de taula las sortidas del diputat-clomw y la doble intenció y frase acerada de tal ó enal cap-danser de las collas polítichs.

S' aquesta opinió existís no toleraria que els periodichs cambiessin á cada moment de pensar com un cambia de camisa perque no hi cap la excusa que podria donarse per explicar el que estés ab els parlamentaris dihent que encare que sentin aqueix el buyt entorn d' ells com tenen encarapat el poder y ab sa falta d' escrupols per re necesitan la opinió contindan tan frescos presindiatne, ja que las empresas periodistichs buscan el diners de sos llegidors y 'l ab el senzill medi de no comprarlos s' acabaria ab aquets panells de lletres de motllo.

No es pel mer desitj de mostrarme pesimista que no crech ab aquesta opinió ni espero que dongui algún dia fe de vida, ni menos que aquesta darrera sessió permanent la somogui gens ni mica; aconeximents molt mes importants han tingut lloch y no ha passat res, absolutament res de lo que era llogich esperar; ab motiu de la guerra de Cuba y dels Estats Units es va veure ben clara la descomposició de tota aquesta balumba que se n' diu estat mes els homes mateixos que causaren tota aquella desorganiscació tornaren á campar y campan encare pel seu compte no havent deixat may de continuar exersint la hegemonia en el govern del

estat sense originarse altre protesta que aquell ridícul tancament de caixes que acabà... pagant com recargo.

Cuant revulsius com aquell no consegüen animar-les, morta y ben morta es la opinió de Espanya; no hi caben dons respecte d'ella il·lusions de cap mena y per tant no podem contar per res ab ella per la consecució dels nostres ideals.

Prescindimne, dons, en absolut y dirigim tots nostres esforços a veure si podem formar una opinió ben catalana que pugui portar a nostre terra sa plenitud de vida.

J. SANS Y OLIVERAS.

CARTA OBERTA

al expresident de la "Unió" n'Antoni Suñol y Pla

Distingit company: Per la ressenya del últim Concell de representants de la "Unió Catalana" m'he enterat de la expulsió de LA DEVANTERA ab la vostra abstenció. Ab tota franquesa, dada nostra antiga amistat y ab la consideració que m' mereixeu per vostra llarga historia catalanista, vos endresso la present pera aclarir algun punt que per mi so. per vos s'ha presentat dubtós.

Me digueren que al explicar vostra abstenció, entre altres afirmacions, fereu la de que LA DEVANTERA era lo periodich que havia fet més mal al Catalanisme; si això es veritat, permeteu que vos preguntui que enteneu vos per fer mal al catalanisme y fins que enteneu per tal catalanisme. Que LA DEVANTERA havia contrariat los fins de la "Unió", ja ho sabia, puig los fins de dita entitat no son altres que satisfer las ambicions y rencunias dels senyors, que la mangonejan; pero com los interessos d'aquestos no son pas los de Catalunya, ni, avuy per avuy, en los rengles de la Unió hi han ni la qualitat ni la quantitat d'elements catalanistes que la havian integrada, resulta que en tot cas es una minima expressió del catalanisme; mes com, a vos no, puch fervos l'agravi ni l'injusticia de tenirvos per catalanista d'ocasió ni per ambiciós polítich y per lo tant no pot habervos contrariat nostre periodich, no entench com diheu que ha fet mal al catalanisme. LA DEVANTERA que sempre y per sobre de tot ha defensat las Bases de Manresa, l'integritat de nostres principis y l'honrades en los procediments, avans, ara y sempre, ab lo mateix radicalisme. Aixís es que, ab tot y habermho assegurat qui va assistir al Concell, dubto que fossiu vos qui diguéss tals paraulas sobre LA DEVANTERA, sabent com sabeu, que en aquesta hi escriuhen alguns dels que en la secció de relacions de la "Lliga de Catalunya" donaren forma al projecte de la Unió Catalana, hi escriuhen los que en moments de prova per lo catalanisme, cuan essent vos president de la "Unió" l'orgull d'en Cánovas volgué acabar ab nostres ideas redemptoras y son despotisme suprimí LA RENAISSANCE y LO REGIONALISTA, donaren sempre la cara y a vostre costat los tingueren. Ara una pregunta: ¿Cuants, dels que allavors vos ajudaren en vostra tasca, hi havia en lo dit Concell de Representants?

Una altra cosa que no m'explico es, com després d'abstenirvos en la votació referent a LA DEVANTERA, votàreu en contra la proposició de expulsió o de repulsa de la Associació Popular Catalana, sabent ben de cert que la primera es portant veu de la segona y que l' criteri de l'una es lo criteri de l'altra.

Com dessegur que no llegiu LA DEVANTERA ni assistiu als actes de propaganda de nostra Associació, de cap manera podeu estar imposat de nostre criteri; aixís es que vos diré que de molta part de la culpa de la campanya de abduas contra 'ls catalanistes oportunistas la teniu vos y 'ls que com vos s'empenyan en volguer lligar l'oli y l'aigua, no vos direm pare-pedás ni tapabrutis nosaltres, pero si vos recordarem que, ab tota bona fé, vos heu escarrasat en voler fer anar plegats los que segueixen camins ben diferents. Si no haguessiu volgut que tots fossim uns, no hauriam tingut la feyna de remarcar diferencias, ja que nostre desij era sols que ells treballassin per sa part, que nosaltres treballàrem per la nostra, los quefers los teníam ben diferents y no 'ns hauriam pas destorbat. May, nosaltres tindrem de retirar nostres candidats per no fer nosa als seus, per que no fá per nosaltres la feyna de jugar a diputats.

Com no 'ns mou lo personalisme, per enemichs personals que sigüem d'un home, may combatim sas ideas polítiques si las considerém bonas, aixís com may neguem los mérits personals que puguin tenir los que en catalanisme segueixin diferent procediment. No defensém las ideas sols per que un enemich nostre sosté las contraries, las defensém ab tot convenciment y de sempre, y si 'ns convenessin de qu' estem equivocats, ab tota noblesa ho confessariam.

Nostres censuras als oportunistas han estat sempre ben motivadas, y ab tot y que m' lligam bonas relacions d'amistat ab la majoria dels que foren nostres companys, sempre 'ls criticaré lo haber presidit rifas d'homes, haverse ajuntat ab los d'en Polavieja, haver pactat ab en Paraiso y sa poca consecuencia política. Aquestas han sigut nostres censuras y a fé que vos no las deveu haber trovat tan injustificadas, per cuant no haveu anat pas franca y resoltament a son costat. Tampoch pot ésser aixó prou motiu per vostres manifestacions contra LA DEVANTERA, ja que 'l defecte contrari, criticàreu a LA RENAISSANCE en la carta que llegíreu en reunió particular d'accionistas en la que vos planyíheu de que aquet diari, tingüés vers los afins, un criteri vacilant e indecis, preferint, segons me digueren, que hagüés sigut de franca oposició y no 'l de tira y aflixa que seguia; no puch creure, donchs, que lo que volíau que fes LA RENAISSANCE, ho criticàssiu en LA DEVANTERA, ja que aquesta ha tingut sempre un criteri clar y definit.

L'odi que manifestaren alguns dels representants contra la Popular y LA DEVANTERA, es res més que volían ésser diputats, y com aquestos no s' prestaren a ferlos esqueteta ni volgueren que 'l catalanisme radical servís d'escala pera satisfer ambicions, si no al contrari senyalantlos son lloch que era entre els oportunistas (si es que 'ls volían, que ja digué un, de sos mes caracterisats individuos y per cert 'l últim que abandoná 'ls rengles de la "Unió" al veure que aquesta feya, tantinas. Ara si que m' fan fástich los de la "Unió") pero ells no volían entrar com a soldats de rengle, volían pactar ab los que tenian ja treballs fets pera la lluyta electoral y diners gastats pera triuñar; pera ferse voler necessitavan la forsa que 'ls donavan las associacions y periodichs adherits; contra 'ls que 'ls destorbarém sera sa rencunia. Tot lo que diguerem dels practichs, (que deyan ells) ho dirán ara de nosaltres, y a fé que quant no eran afins no s' quedavan pas curts, jo puch assegurarvos que mentres he presidit l'Associació Popular, no s' ha dit ni de molt lo que allí digueren dos senyors: un president y l'altre futur president de la "Unió en contra 'ls oportunistas.

Si no es molestar vos voldria, ja que vos encare sou dels de la "Unió", que m' expliqueu si es aixó de la germanor. Pot ser per que no tinc lo cap tan clar com certs eminents sociològichs, no he pogut capir com se celebren assembleas pera obrir los brassos a regionalistas novells y en cambi s' tancan las portas a en Verdguer y Callis, Puig y Cadafalch, Prat de la Riva, Durán y Ventosa y tants altres de molta mes representació y antiguetat entre 'ls regionalistas. No entench com al atansarse eleccions tots siguem germans, y are que sembla lluny la probabilitat d'ésser diputat y encara més d'ésser regidor, l'orgue semi-oficial de la "Unió" tiri contra ells ab bala rasa.

L'única cosa que n' he tret clar de tot aixó de la germanor, es que 'ls uns per massa radicals, los altres per massa oportunistas, los uns per pobres, y 'ls altres per culpa dels pinyols d'oliva, s' han allunyat de la "Unió" las mes grans figuras catalanistas y s' han disgregat associacions, agrupacions y periodichs y en fi, los que s' han fet amos del catalanisme oficial s' han quedat com las ratas pinyadas, sens ésser cuca ni aucell, festejan uns senyors, que semblan catalanistas y que tot lo més que farán será deixarse estimar pero res més, per que ja ho saben que la "Unió" no guanyará eleccions. Y en cambi, no sols tancan la porta als que tenen probat son catalanisme, sino que treuhen fora los que 'l tenen molt més que probat: aquells que al bé de la terra, hi han dedicat tota una vida d'abnegació y sacrifici, sens cercar cap profit personal.

Com vos vejeu, no assistirem al dit Concell de representants per que no podiem admetre com a tribunal lo que tot lo més era una reunió de senyors, que s' han abrogat la representació del catalanisme, y en nom d'ell, dogmática y excomunica. Tinc la seguretat de que fora vos, no n' hi havia cap més d'aquells que vuyt anys enrera, cuan éram cuatro locos, donavan la cara. Per aixó no fem cap cas de sas excomunions, ni de que lo

meteix senyor que va recomanar que no s' diguessin paraulas groixudas, diguéss que voldria tenir present al representant de LA DEVANTERA, per dirli embustero. A dit senyor ja fa temps que li hem pres la mida y sabem de sobres que sols es cridayer ab los prudents, pero que a solas no es capás de dirho a cap redactor de LA DEVANTERA.

Podria havernos entristit que 'ns diguéss mal catalanistas un Concell compost dels que a Manresa redactaren las nostras Bases. Pero d'aquells, poch o cap ne quedan a la "Unió".

De totes maneres vos agraeixo que votéssiu contra las censuras a LA Popular y Lliga de Catalunya, per que aixís podem dir que havem vist ab gust, que vejéssiu ab disgust, la conducta d'abduas associacions, mal sigui sols per justificar alló que diu la falla castellana: si el sabio no aprueba, malo...

Molta satisfacció tindria que desmentíssiu las afirmacions que vos atribueixan, com desmentíreu lo que vos atribuíren en la última assemblea, y que fins ya tant que sapigui que eran falsas molta pena me donareu a mi que sempre vos he tingut en lo millor dels conceptes.

Disposéu de vostre amic que voldria ésser com sempre vostre company en catalanisme.

JAUME BOZZO.

ENGRUNAS

En l'últim Concell General de la Unió Catalana, el seu President, donant mostrás d'una acometivitat y agressivitat impropies d'un eminent sociolòch, se posá al nivellament d'un regressiu amb modalitats d'oligarquia.

Després de recomanar als núcleus socials que presidia; molta cordura, pera que l'apassionament no fes dirlos cap estrambotiquesa ni s'possessin las colectivitats socials per ell dirigidas al desnivellament dels desmoralisats, descatalanissats y desnacionalissats anorreats, cosa tot de malmenats, si no que gaudint de las facultats psicológicas, corpendoras sempre, quina finalitat es propia dels conjunts socials positivament avensadissims, no tarats per l'influencia regressiva de las desorganisations estatistas anorreadoras, sapiguessin concientment assolir aquella serenissació equilibradora y ben factora que l'acció normalment detrutera proporciona; y al veure que la disciplinació actuava, ell, creyentse potser una modalitat excepcional y donant mostra d'haverse descuyat las facultats educadoras a las altres calsas, ens digué EMBUSTEROS.

Passat l'aclaparador y esferehidor anorreament que de cop s'ens apoderá y, com a núcleu social concient que som, fetnos càrrech de las particularitats individualissimas que 'ls apassionaments, viciositats y defectuositats determinan en moments psicológicament anormals; donant nosaltres senyals de una virtuositat caritativa, eminentment altruista, altament civilisadora y aconselladora que las colectivitats socials progressivas han de gaudir sempre y quina finalitat mes propera es amorosir las asprors dels núcleus, pera evitar que semblin llurs esquesnas, esquesnas d'ariso: vos perdonem l'OLIGARQUICA paraula.

Recordan aquella subvenció de dos millons de pesetas anyals que las Cortes varen concedir al Ajuntament de Madrid? Donchs ja hi comensan a donar pessigadetas.

Llegeixin alguns trossets del rotatiu 'El Gráfico' que, com ja deuen saber, se publica en el mateix país en que surt la 'Gazeta' y ahont te l' domicili en Maura nfi y casi-quefe nostre.

DESCUAJANDO MILLONES

Estupendo, inaudito, abrumadoramente escandaloso es el hecho de que el Ayuntamiento de Madrid regale MEDIO MILLÓN DE PESTAS a dos empleados suyos.

El hecho de ahora es insólito y pide a voces un sonado escarmiento.

Se habló de la subvención al Municipio: hubo campañas de la Prensa, discusiones en el Parlamento, violentas polémicas entre madrileños y catalanes, se levantó una polvareda terrible... Y fue todo ello para que a dos empleados del Municipio se les regalasen 500.000 pesetas, ó fue para que con esas 500.000 pesetas, y las demás, hasta los dos mi-

liones del crédito, pudiesen trabajar y comer muchos millares de familias?

A las puritanas retóricas de Maura; a las atriciones filosófico-morales de Silvela; a todo ese mormonismo reaccionario con que nuestros BEATI POSSIDENTES entretienen el hambre española, responde, con el rumor de sus concupiscencias, con el centelleo de sus pasiones, con el recio fragor de sus escándalos, este Ayuntamiento de Madrid, donde toda iniquidad tiene su asiento.

¿Oy que parlan be els de la familia? Per xò ho copiem; perquè es bonich i 's tracta d' un assumptu qu' interessa a tots els de la patria grande.

Perque ja ho dehuen recordar que 'ls dos milions aquells els paguem entre tots en benefici exclusiu de la villa y corte.

En qual villa, y com a compensació de lo exposat, s' hi ha celebrat una reunió de 14.000 personas (el nom no fa la cosa) pera protestar de la supressió de las corridas de toros en diumenge.

En dita reunió va llegirshi una carta d' adhesió de Don Pepe Canalejas que deu esser partidari de la fiesta nacional. Encare que 'm sembla que mes li agrada fer de toro que de torero. O sino que ho digui en Maura que tan be l' ha capejat en la qüestió dels suplicatòris.

A Gibraltar s' ha celebrat una gran parada militar pera festejar el cumpleany de Eduart VII d' Inglaterra.

Hi assistí 'l general espanyol Obregón.
«Después de la revista, que resultó muy lucida y fue presenciada por miles de personas de esta plaza y pueblos comarcanos, el gobernador civil de la colonia obsequió en su palacio con un espléndido LUNCH al general Obregón y a su estado mayor.
Al despedirse, los generales White y Obregón brindaron ambos por los Soberanos de España y de Inglaterra y por la prosperidad de ambas naciones.»

¿Quina cara hi posaran els *inconsults*, els de la integritat nacional? No habiam quedat en que era una vergüenza para España que la pérdida Albión hollare con su planta nuestro suelo?

Com queda la dignidad nacional?

Del discurs d' en Romanones: «Durante la guerra, por cada millón de pesetas ganó el Banco de España 130.000».

Aquí estaba la madre del cordero.
En els negocis colossals que certas entitats y molts individus feyan durant las guerras d' Espanya ab las sevas excolonias.

Pobre madre patria ¡que 'n tapabas d' especulacions!

Per això 's compren l' interès que molts tenian en la continuació de las guerras.

L' Emperador d' Alemanya, aquell que lo mateix fa de rey, que de orador, cosa que els reys no ho estilan, com també desabaté, literat, músich, pintor y un grapat de cosas mes, segurament fetas, pera contradir la dita de que home de molts oficios, pobre segü; fa pochis dias, segons diu *El Noticiero*, que manifestá el desitj d' assistir a una representació d' ópera; anunciar-se la funció imperial y despatxarse totas las localitats entre 'ls aristócratas, va sé tot hù, pero veto aquí que 'l molt espatilat, doná l' ordre de que no s' admetissin las senyoras en palcos y plateas, si no anavan escotadas; algunas s' ho prengueren a broma y no 'n feren cas, pero tant bon punt el Kaiser se presentá en son palco, feu una senyal y al instant un escamot de guindillas (ó cosa semblant), obligá a sortir a las desobedientes, pero a la gran mayoría, com segurament no 'ls vindria d' aquí, al tocador s' esquinçaren el traje, ensenyant lo que era del cas, ¡quina instantánea mes bonica per un cuadro que podriam nomenar *el amor rendido a la fuerza*!

¿No 'ls he sembla que 'l punt d' aquestas damas, fá molt *barbón* y molt *castila*? Si el Kronprinz que está pera casarse hi hagués presentat la seva *xicota*, segurament, que no hi hauria fet gaire bona cara.

Com se coneix que a l' Emperador d' Alemanya no li diuen *monín* las donas, com amb un altre rey que yo sé.

¡Després encara dirán las malas llenguas, que l' Africa comensa als Pirineus!

BIBLIOCRRAFIA

NOVAS CIENTÍFIQUES per Ferrán Alsina.

La literatura científica catalana, ha aumentat ab un llibre d' en Ferrán Alsina l' aplech, ben poch nombrós per cert, de volums que la constitueixen, y al consignar aquest fet ab la consegüent joia de veure de dia en dia la nostra molt estimada llengua anar guanyat el camp de las ciencias després de arrelar ufana en la bella literatura, la nostra satisfacció puja de punt porque no 's tracta de una de tantas obras destinadas a explicar en una forma mes ó menos apropiada tals ó quals coneixements vulgars ó superiors de las ciencias en la que el verdader mérit del autor, que no deixo de regoneixer es moltes vegadas verament importantíssim, consisteix en l' acert en escullir el método y estil de exposició, sino que, síntesis de una llarga tanda de observacions, está destinada a presentar una nova teoria que permeti explicar mes satisfactoriament que fins ara molts dels fenòmens de la Naturalesa, y clar que tractantse de una obra de D. Ferrán Alsina quina autoritat en cuestiones científicas é industrials es sobradament coneguda y tenintse per tant la garantia de que no ha fet l' estudi a la llengua encomenant la major part de la feyna a la imaginació, l' interès es molt mes gran y equivocada ó no la teoria be mereix citarse ab pedra blanca, sa aparició en llengua catalana. Comensa l' autor exposant ab una claretat y concisió admirables las dificultats que 's presentan al admetrer las forsas d' afinat, cohesió, repulsió, atracció y polars per explicar molts fenòmens y ab un número reduhidíssim d' exemples escullits ab molta trassa presenta las cuestiones ab tanta precisió que be pòt citarse aquesta part negativa de la obra com a model d' estil didactic.

Segueix a aixeiha la part positiva comensant per exposar una tanda de experiments entre solits situats dins un medi líquit y solits situats en un medi gascós per fer veure l' estreta relació existent entre 'ls moviments dels cossos y els del medi en que están empassats, induhint iguals relacions entre las particulas ponderables y la substancia etheera en que 's mouhen amagadas de la nostra vista y explicant per medi de ellas ab molta senzillesa alguns fenòmens químicichs dels mes comuns.

Com a consecuencia d' aquets estudis senta després que el acord de períodes entre las oscilacions de las particulas ponderables y las corresponents ondulacions de la substancia etheera en que 's troban empassadas, no es pas l' únic factor essencial pera la transformació dels cossos y cita com a causas que també influeixen: la energia de ditas oscilacions y ondulacions, y las diferentas formas de las particulas, hipòtesis que justifica deduhint enginiosament de la consideració de que quant mes complicada es la forma de un cos que 's mou ab suficient velocitat per l' ayre mes varietat de sons apreciém en son brunzir, el que «la pluralitat de ratllas dels espectres deu ser efecte de molts impulsos d' onas etheeras diferentas originadas per las oscilacions de particulas de formas d' una complexitat en relació ab la importancia del nombre de ratllas dels signes espectrals». Considera també com una causa de la desigualtat en la consistència dels cossos la major ó menor abundancia dels mateixos en la Naturalesa y aquesta afirmació tant original, la apoya ab una tanda d' arguments per prevenir las obyecciones que pугan ferseli.

Passa després al estudi de las funcions d' aquets diferents factors per deduhirne no sols la manera d' originarse els agregats, sino els conceptes que, ab arreglo a la nova teoria, s' han de tenir dels distints estats d' agregació en que 's troba la materia ponderable, y acaba fent diverses aplicaciones de tots aquets conceptes per explicar els estats al·lotropichs, las combinacions químicichs, las diferentas atomicitats dels cossos estudiant d' una manera especial el carbón y algunas de sas combinacions mes conegudas.

Hens aquí un petit resum de la obra de D. Ferrán Alsina, qui te un estil tant rich de conceptes que obliga a lleigir ratlla per ratlla tot el llibre per poguerne apreciar tot son valor y per tant si be crech que ab lo dit avans podrà tenirse una idea de la importancia dels assumptos que en las «NOVAS CIENTÍFIQUES» es tractan, estich plenament convensut que no es pas suficient per fersé crech de la manera cuydadosa com fonamenta sas apreciaciones y com en dedueix sas consecuencias.

Respecte a si es encertada ó no la teoria no seré pas jo qui, mancat de tota autoritat, vulga definirla *ex-cathedra*; com ve a indicar ja el mateix autor a n' el prólech, citant una opinió de Tyndall, una teoria es mes perfecte que un altre y per consegüent deu considerarse mes vritat que l' altre ént tant permeti explicar fenòmens inexplicables per aquella ó expliqui els mateixos d' una manera mes senzilla y general, y en aquest sentit la sustició dels conceptes d' afinat, cohesió, atracció, etc. per els conceptes nous que exposa el Sr. Alsina es verdaderament un avenç, mes son aquets tan fonamentals y revolucionaris que ab la inercia que dona un esperit eminentment conservador que tinch en cuestiones científicas y la costum de considerar els fets ab arreglo a n' els primers conceptes, no m' ha atrevesch, sens haver pogut reflexionar sobre las novás ideas per un llarch espay de temps, a assegurar, tot y admetent que aquells deixan molt que desitjar, que ab la nova teoria pугan tots els fets satisfactoriament explicarse.

J. SANS OLIVERAS.
Enginyer.

NOVAS

En la primera sessió tinguda pel nou Concell Directiu de la «Associació Popular Catalanista», s' acordá celebrar la inaugural de las tascas del present curs de 1904 a 1905, lo dia 3 del Desembre propiament, en la qual després de la Memoria del Secretari, lo Sr. President en Antoni Sayós, llegirá un important treball sobre Catalanisme, qual tema s' anunciará oportunament.

—Lo dia 30 del passat mes d' Octubre celebrá la «Unió Catalanista» lo Concell General de Representants, prenentse entre altres acorts, los següents: Reformar l' article I dels Estatuts en sentit d' adquirir personalitat jurídica per legalisar la possessió del «Pi de las Tres Brancas»; Facultar a la Permanent per celebrar ó no Assemblea; expulsar per unanimitat a nostre quizenari per la seva actitud devant lo procedir de la «Unió»; Haver vist ab disgust la conducta de la «Lliga de Catalunya» y la «Associació Popular Catalanista»; Donar un vot de gracias a la Permanent per l' acert en l' organisió de l' Assemblea de Barcelona, nomenantse, además, els càrrecs vacants en la Junta Permanent.

—Lo nostre estimat amic y company n' Antoni Ros y Güell, ha tingut exposats durant la semana passada a n' el Saló Parés, vintiu quadros que resultan un veritable avenç en sa carrera artística. En tots ells hi campeja la fermesa del dibuix produhint una delicada impressió, distingintse entre ells, els que portan per lema: 1. «Primeras neus»; 5. «Formiguers»; 17. «Núgols a Panis»; 2. «Lo Corch». Demuestra lo Sr. Ros comprendre a fons la naturalesa y possehir lo talent de saberla interpretar. Felicitem a nostre distingit amic.

—Lo Concell Directiu del «Foment Autonomista Catalá» ha quedat constituït en la forma següent: President, Antoni Utrillo; Vis-President, Joan Alandi; Tresorer; Albert Planas; Comptador, Joseph M. Colominas; Secretari, Joan Vergés; Vis-Secretari, Cebrí Pagés; Bibliotecari, Ramón Balcells; Vocals: Vicens A. Ballester, Manel de Dalmases, Alexandre Armengol, Bonaventura Pedemonte, Manel Mensa y Arthur Botey.

—La «Lira Orfeo» ha donat los dias 28 del passat mes d' Octubre y 3 del corrent dos triats concerts en lo local de la «Lliga de Catalunya» baix la direcció del eminent guitarrista En Miquel Llobet, executant ab la justesa y precisió qu' acostuma, diversas composicions que meresqueren l' aplauso de la nombrosa y distingida concurrencia.

—Ha représ sas tascas la Comissió encarregada de la publicació del «Llibre de Deliberacions del I Congrés Universitari Catalá», y fá públich que fins are du recullida a n' aquest objecte la quantitat de 570 ptas. que no es suficient pera dur a cap dita publicació. Per aquesta causa fa novament una crida a n' els elements intelectuels pera que s' hi suscriguin si no ho han fet encare.

—La Junta del «Orfeo Catalá» está treballant activament per celebrar ben prompte la colocació de la primera pedra del projectat edifici y sala de concerts.

—La Junta Directiva del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» ha quedat constituïda en la següenta forma: President, Martí Castanyeda; Vis-Presidents, Manel de Bofarull, Joseph Carulla y Joseph Bordas; Caixer, Joseph Sala; Bibliotecari, Antoni Oliva; Vocals: Joseph Fàbregas, Joseph Peyró y Joseph Güell y Secretari: Amadeu Punsoda.

La mateixa entitat obri oficialment lo dia 31 d' Octubre passat lo nou local celebrant solemniament l' obertura de las Escuelas Mercantils Catalanas. Presidí l' acte en Lluís Domènech y Montaner.

—Centre Excursionista de Catalunya. Han seguit donantse en aquesta entitat, durant aquestra quinzena las llistons de Geología, Folk-Lore, Geografía física y Historia de la Literatura catalana. Además s' hi ha llegit per en Cèssar A. Torras la ressenya de la excursió a la Vall del riu de Merlès y a las serras d' Estinala, Matemala y Pinós; projectantsi setanta sis vistas fotogríficas, tretas durant la excursió, y per en Martí Estany una conferencia baix lo titol de: «Una exida de sol desde l' Puigscalme» projectantsi també bon nombre de vistas fotogríficas.

—La secció excursionista del «Col·legi de St. Jordi» formada per alumnes del mateix celebrá la primera excursió d' enguany lo dia 6 ab una anada a Cabriels, Castells de Burriach, Argenton y Mataró. Lo diumenge següent dia 13 assistiren a la inauguració de la escola catalana de pàrvuls de Granollers.

L' «Esbart Cantayre Novell Planter» (secció coral del mateix col·legi) donará lo dia 20 del corrent un concert de música escolar y popular, en el local del «Ateneu del districte segon» en obsequi als professors y alumnes de las escuelas fa poch creadas pel mateix «Ateneu».